

Цікавою знахідкою є вид *Crocothemis erythraea*, єдину самицю якого було відловлено на прибережній рослинності поблизу іригаційного каналу в долині р. Івот 17.07.99. Це – найпівнічніший в Україні пункт знаходження цього середземноморського виду. Зазначимо, що Сумщина є територією перекриття ареалів вікарних видів *Calopteryx splendens* та *C. virgo*, і, вірогідно, *Sympsecta annulata* і *S. fusca*. Останній вид, знайдений на Полтавщині (Родзянко, 1895), в околицях Києва та на півдні України, вірогідно, поширений і в Сумській області. На Поліссі в околицях м. Ямпіль нами відмічене досить рідкісне явище: в одному біотопі одночасно зустрічались імаго *Calopteryx splendens* та *C. virgo* на ділянці іригаційного каналу в межах заплави р. Івот. Враховуючи не знайдений нами, але вказаний попередніми дослідниками (Ярошевський, 1881; Родзянко, 1895; Артоболевський, 1929а, 1929б), *Sympetrum meridionale* Selys, фауна Сумщини налічує 45 видів.

Збори наяд та екзувіїв дали можливість провести аналіз біотопічного розподілу преімагінальних фаз бабок. У водоймах різних типів знайдено личинки 17 видів, із яких 12 виявлено в постійних водоймах з течією. В русловій частині річок, головним чином серед заростей макрофітів, на глибинах до метра знайдено *Calopteryx splendens*, *Platycnemis pennipes*, *Coenagrion puella*, *C. pulchellum*, *Erythronma najas*, *Anax imperator*, *Anaciaeschna isosceles*, *Libellula depressa*. В неглибоких (до 0,7 м) іригаційних та дренажних каналах виявлено наяди *Calopteryx splendens*, *Coenagrion puella*, *Epithea bimaculata*, *Libellula quadrimaculata*, *Sympetrum sanguineum*. В водоймах із стоячою водою кількість видів варіює в залежності насамперед від гідрологічного режиму (постійна водойма, тимчасова чи періодично існуюча, проточна чи така, що не має витoku). Для ряду видів також важливим є видовий склад водних макрофітів. Класичним прикладом є *Aeschna viridis*, самки якого відкладають яйця виключно в листя *Stratiotes aloides*. На видовий склад личинок бабок також впливає ступінь насиченості водойми органікою та характер розвитку рослинності. В ставках та проточних озерах евтрофного типу знайдено *Coenagrion puella*, *Enallagma cyathigerum*, *Anax imperator*, *Aeschna viridis*, *Cordulia aenea*, *Epithea bimaculata*, *Libellula quadrimaculata*. Наяди *Aeschna mixta* та *Lestes sponsa* було виявлено в невеликій періодично існуючій заплавної водоймі, що повністю пересихає на кінець літа.

На наш погляд, в галузі напрямків подальших досліджень перспективними є гідрохімічний аналіз водойм як місць розвитку бабок, а також вивчення життєвих циклів окремих видів з метою виділення паритетів, які вимагають охорони.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Артоболевський Г. В. До фауни бабок Чернігівщини // Зап. Кіев. о-ва естествоиспытателей. – 1929а. – Т. 27, вып. 1. – С. 85–89.  
Артоболевський Г. В. Нотатки про бабок Полтавщини // Зб. праць Зоол. музею. – 1929б. – № 3. – С. 5–22.  
Медведев С. И. О реликтовых видах насекомых и реликтовых участках на Украине // Вопросы генетики и зоологии. – Х: ХГУ, 1964. – С. 75–78.  
Родзянко В. И. Список стрекоз, водящихся в Полтавской губернии // Тр. о-ва испытателей природы при Харьк. ун-те. – 1887 (1886). – Т. 20. – С. 97–104.  
Родзянко В. И. Новые сообщения о фауне стрекоз (Odonata sive Libellulidae) Полтавской и Харьковской губерний // Бюл. Моск. о-ва испытателей природы. – 1895. – № 1. – С. 1–9.  
Ярошевский В. А. Материалы для энтомологии Харьковской губернии. Перечень сетчатокрылых (Neuroptera), встречающихся в Харьковской губернии // Тр. о-ва испытателей природы при Харьк. ун-те. – 1881. – Т. 25. – С. 93–103.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

УДК 595.786 (477.51)

© 2000 г. П. Н. ШЕШУРАК, М. В. КУЧЕРЯВА, А. А. МИРШАВКО

## СОВКИ (LEPIDOPTERA: NOCTUIDAE) АГРОБИОСТАНЦИИ И ПАРКА НЕЖИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (УКРАИНА, ЧЕРНИГОВСКАЯ ОБЛ.)

Совки (Noctuidae) – одно из самых многочисленных семейств бабочек. Они играют существенную роль в агробиоценозах. С одной стороны, среди них имеется большое количество вредителей сельскохозяйственных и парковых культур, с другой стороны – много видов питающихся на сорняках. Материалом для данного сообщения послужили сборы авторов 1991–1999 гг. на территории агробиостанции НГПУ и примыкающего к ней парка. В результате этих сборов выявлено 265 видов совков. Массовыми на территории агробиостанции являются лишь 33 вида (м), остальные виды являются обычными (о) или редкими (р).

**Подсем. HERMINIINAE**

1. *Simplicia rectalis* (Ev.) (p)
2. *Trisateles emortualis*  
(Den. et Schiff.) (p)
3. *Paracolax tristalis* (F.) (p)
4. *Herminia tarsipennalis* Tr. (p)
5. *H. tarsicrinalis* (Knoch) (p)
6. *H. grisealis* (Den. et Schiff.) (p)
7. *Polypogon tentacularia* (L.) (p)
8. *P. strigilata* (L.) (p)
9. *P. lunalis* (Sc.) (m)

**Подсем. RIVULINAE**

10. *Rivula sericealis* (Sc.) (m)
11. *Parascotia fuliginaria* (L.) (p)
12. *Colobochyla salicalis*  
(Den. et Schiff.) (p)

**Подсем. HYPENODINAE**

13. *Schrankia taenialis* (Hb.) (p)

**Подсем. HYPENINAE**

14. *Hypena proboscidalis* (L.) (o)
15. *H. rostralis* (L.) (o)

**Подсем. SCOLIOPTERYGINAE**

16. *Scoliopteryx libatrix* (L.) (o)

**Подсем. CATOCALINAE**

17. *Catocala fraxini* (L.) (p)
18. *C. nupta* (L.) (o)
19. *C. elocata* (Esp.) (o)
20. *C. promissa* (Den. et Schiff.) (p)
21. *C. fulminea* (Sc.)
22. *Lygephila pastinum* (Tr.) (o)
23. *L. viciae* (Hb.) (p)
24. *Catephia alchymista*  
(Den. et Schiff.) (p)
25. *Aedia funesta* (Esp.) (o)
26. *Tyta luctuosa*  
(Den. et Schiff.) (p)
27. *Euclidia glyphica* (L.) (p)
28. *Laspeyria flexula*  
(Den. et Schiff.) (o)

**Подсем. SARROTHRIPINAE**

29. *Nycteola revayana* (Sc.) (p)
30. *N. asiatica* (Krul.) (p)

**Подсем. CHLOEPHORINAE**

31. *Earias clorana* (L.) (o)
32. *E. vernana* (F.) (o)
33. *Bena bicolorana* (Fuessl.) (p)
34. *Pseudoips prasinanus* (L.) (o)

**Подсем. PANTHEINAE**

35. *Colocasia coryli* (L.) (o)

**Подсем. DILOBINAE**

36. *Diloba caeruleocephala* (L.) (o)

**Подсем. ACRONICTINAE**

37. *Moma alpium* (Osbk.) (p)
38. *Acronicta tridens*  
(Den. et Schiff.) (o)

39. *A. psi* (L.) (o)
40. *A. aceris* (L.) (p)
41. *A. leporina* (L.) (o)
42. *A. megacephala*  
(Den. et Schiff.) (m)
43. *A. auricoma* (Den. et Schiff.) (p)
44. *A. rumicis* (L.) (m)
45. *Craniophora ligustri*  
(Den. et Schiff.) (o)
46. *Simyra albovenosa* (Gz.) (o)

**Подсем. ACONTHINAE**

47. *Emmelia trabealis* (Sc.) (o)
48. *Protodeltote pygarga* (Hfn.) (o)
49. *Deltote deceptoris* (Sc.) (o)
50. *D. uncula* (Cl.) (o)
51. *D. bankiana* (F.) (o)
52. *Pseudeustrotia candidula*  
(Den. et Schiff.) (m)
53. *Eublemma minutata* (F.) (p)
54. *E. purpurina*  
(Den. et Schiff.) (p)

**Подсем. PLUSINAE**

55. *Euchalcia consona* (F.) (p)
56. *Diachrysia chrysis* (L.) (o)
57. *Diachrysia tutti*  
(Kostrowicki) (m)
58. *Macdunnoughia confusa*  
(Steph.) (m)
59. *Plusia festucae* (L.) (m)
60. *Autographa gamma* (L.) (m)
61. *A. mandarina* (Frr.) (p)
62. *A. jota* (L.) (p)
63. *Syngrapha interrogationis*  
(L.) (p)
64. *Abrostola tripartita* (Hfn.) (o)
65. *A. asclepiadis*  
(Den. et Schiff.) (p)
66. *Abrostola triplasia* (L.) (m)

**Подсем. CUCULLINAE**

67. *Cucullia fraudatrix* Ev. (o)
68. *C. absinthii* (L.) (o)
69. *C. argentea* (Hfn.) (p)
70. *C. artemisiae* (Hfn.) (o)
71. *C. lactucae* (Den. et Schiff.) (p)
72. *C. umbratica* (L.) (o)
73. *C. tanacetii* (Den. et Schiff.) (p)
74. *Shargacucullia lychnitis*  
Ramb. (p)
75. *S. prenanthis* Bsd. (p)
76. *Amphipyra pyramidea* (L.) (o)
77. *A. berbera* Rungs (o)
78. *A. livida* (Den. et Schiff.) (o)
79. *A. tragopoginis* (Cl.) (o)

**Подсем. HELIOTHINAE**

80. *Schimia scutosa*  
(Den. et Schiff.) (o)
81. *Heliothis virescens* (Hfn.) (o)
82. *H. maritima* de Graslin (o)
83. *Helicoverpa armigera* (Hb.) (m)
84. *Pyrrhia umbra* (Hfn.) (o)

85. *Periphanes delphinii* (L.) (p)

**Подсем. IPIMORPHINAE**

86. *Elaphria venustula* (Hb.) (p)
87. *Caradrina morpheus* (Hfn.) (o)
88. *Platyperigea albina* (Ev.) (p)
89. *Paradrina selini* (Bsd.) (p)
90. *P. clavipalpis* (Sc.) (o)
91. *Hoplodrina octogenaria*  
(Gz.) (m)
92. *H. blanda* (Den. et Schiff.) (p)
93. *H. superstes* (Ochs.) (p)
94. *H. ambigua* (Den. et Schiff.) (m)
95. *Hoplodrina respersa*  
(Den. et Schiff.) (p)
96. *Atypha pulmonaris* (Esp.) (p)
97. *Spodoptera exigua* (Hb.) (p)
98. *Athetis lepigone* (Müschler) (p)
99. *Dypterygia scabriuscula* (L.) (o)
100. *Rusina tristis* (Retz.) (o)
101. *Thalophila matura* (Hfn.) (p)
102. *Trachea atriplicis* (L.) (o)
103. *Euplexia lucipara* (L.) (o)
104. *Phlogophora meticulosa*  
(L.) (o)
105. *Eucarta amethystina* (Hb.) (p)
106. *Ipimorpha retusa* (L.) (p)
107. *I. subtusa* (Den. et Schiff.) (m)
108. *Enargia paleacea* (Esp.) (o)
109. *E. abluata* (Hb.) (p)
110. *Parastichtis suspecta* (Hb.) (p)
111. *P. ypsilon* (Den. et Schiff.) (p)
112. *Cosmia diffinis* (L.) (p)
113. *C. affinis* (L.) (p)
114. *C. pyralina* (Den. et Schiff.) (p)
115. *C. trapezina* (L.) (m)
116. *Mesogona acetosellae*  
(Den. et Schiff.) (p)
117. *M. oxalina* (Hb.) (p)
118. *Actinotia polyodon* (Cl.) (o)
119. *Atethmia ambusta*  
(Den. et Schiff.) (p)
120. *A. centrigo* (Haw.) (p)
121. *Xanthia togata* (Esp.) (o)
122. *X. sulphurago*  
(Den. et Schiff.) (p)
123. *X. icteritia* (Hfn.) (o)
124. *X. gilvago* (Den. et Schiff.) (p)
125. *X. ocellaris* (Bkh.) (p)
126. *X. citrigo* (L.) (p)
127. *Agrochola circellaris* (Hfn.) (o)
128. *A. lota* (Cl.) (p)
129. *A. macilenta* (Hb.) (p)
130. *A. helvola* (L.) (p)
131. *A. litura* (L.) (o)
132. *Eupsilia transversa* (Hfn.) (o)
133. *Conistra vaccinii* (L.) (p)
134. *C. ligula* (Esp.) (o)
135. *C. rubiginosa* (Sc.) (p)
136. *Conistra rubiginosa*  
(Den. et Schiff.) (p)
137. *Brachylomia viminalis* (F.) (p)
138. *Lithophane socia* (Hfn.) (p)

139. *L. ornitopus* (Hfn.) (p)  
 140. *L. furcifera* (Hfn.) (p)  
 141. *Allophyes oxyacanthae* (L.) (p)  
 142. *Ammoconia caecimacula*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 143. *Blepharita satura*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 144. *Apamea monoglypha*  
 (Hfn.) (m)  
 145. *A. crenata* (Hfn.) (o)  
 146. *A. epomidion* (Haw.) (p)  
 147. *A. lateritia* (Hfn.) (o)  
 148. *A. oblonga* (Haw.) (o)  
 149. *A. remissa* (Hb.) (o)  
 150. *A. anceps* (Den. et Schiff.) (p)  
 151. *A. sordens* (Hfn.) (o)  
 152. *A. ophiogramma* (Esp.) (p)  
 153. *Eremobia pabulatricula*  
 (Brahm) (p)  
 154. *Oligia strigilis* (L.) (m)  
 155. *O. versicolor* (Bkh.) (p)  
 156. *O. latruncula*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 157. *Mesoligia furuncula*  
 (Den. et Schiff.) (m)  
 158. *M. literosa* (Haw.) (p)  
 159. *Mesapamea secalis* (L.) (o)  
 160. *M. didyma* (Esp.) (o)  
 161. *Luperina testacea*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 162. *Rhizedra lutosa* (Hb.) (p)  
 163. *Amphipoea oculea* (L.) (p)  
 164. *A. fucosa* (Frr.) (m)  
 165. *A. lucens* (Frr.) (p)  
 166. *A. crinanensis* (Burrows) (p)  
 167. *Hydraecia micacea* (Esp.) (m)  
 168. *H. ultima* Holst (o)  
 169. *Gortyna flavago*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 170. *Staurophora celsia* (L.) (p)  
 171. *Celaena haworthii* (Curt.) (p)  
 172. *C. leucostigma* (Hb.) (o)  
 173. *Nonagria typhae* (Thnb.) (p)  
 174. *Archana dissoluta* (Tr.) (p)  
 175. *A. sparganii* (Esp.) (o)  
 176. *A. algae* (Esp.) (p)  
 177. *Sedina buettneri*  
 (E. Hering) (p)  
 178. *Chortodes fluxa* (Hb.) (p)  
 179. *Charanyca trigrammica*  
 (Hfn.) (p)  
**Подсем. HADENINAE**  
 180. *Hadula trifolii* (Hfn.) (m)
181. *Lacanobia w-latinum*  
 (Hfn.) (o)  
 182. *L. aliena* (Hb.) (p)  
 183. *L. splendens* (Hb.) (p)  
 184. *L. oleracea* (L.) (m)  
 185. *L. thalassina* (Hfn.) (o)  
 186. *L. contigua* (Den. et Schiff.) (p)  
 187. *L. suasa* (Den. et Schiff.) (m)  
 188. *Hada plebeja* (L.) (o)  
 189. *Hecatera bicolorata* (Hfn.) (o)  
 190. *Hadena capsincola*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 191. *H. irregularis* (Hfn.) (p)  
 192. *Hadena perplexa*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 193. *Sideridis rivularis* (F.) (m)  
 194. *Sideridis turbida* (Esp.) (p)  
 195. *S. (Heliophobus)*  
*reticulata* (Gz.) (p)  
 196. *Conisania luteago*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 197. *Melanchnra persicariae* (L.) (m)  
 198. *M. pisi* (L.) (o)  
 199. *Mamestra brassicae* (L.) (o)  
 200. *Polia bombycina* (Hfn.) (p)  
 201. *P. nebulosa* (Hfn.) (o)  
 202. *Leucania obsoleta* (Hb.) (p)  
 203. *L. comma* (L.) (o)  
 204. *Mythimna turca* (L.) (o)  
 205. *M. conigera*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 206. *M. ferrago* (F.) (o)  
 207. *M. albipuncta*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 208. *M. vitellina* (Hb.) (p)  
 209. *M. pudorina*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 210. *M. straminea* (Tr.) (p)  
 211. *M. impura* (Hb.) (o)  
 212. *M. pallens* (L.) (m)  
 213. *M. l-album* (L.) (o)  
 214. *Senta flammea* (Curt.) (p)  
 215. *Orthosia incerta* (Hfn.) (m)  
 216. *O. gothica* (L.) (m)  
 217. *O. cruda* (Den. et Schiff.) (m)  
 218. *O. miniosa* (Den. et Schiff.) (p)  
 219. *O. opima* (Hb.) (p)  
 220. *O. populeti* (F.) (p)  
 221. *O. cerasi* (F.) (m)  
 222. *O. gracilis* (Den. et Schiff.) (o)  
 223. *Panolis flammea*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 224. *Egira conspiciilaris* (L.) (p)  
 225. *Perigrappa munda*  
 (Den. et Schiff.) (o)
226. *Hyssia cavernosa* (Ev.) (o)  
 227. *Cerapteryx graminis* (L.) (o)  
 228. *Tholera decimalis* (Poda) (o)
- Подсем. NOCTUINAE**  
 229. *Euxoa obelisca*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 230. *E. tritici* (L.) (p)  
 231. *E. nigricans* (L.) (p)  
 232. *Agrotis segetum*  
 (Den. et Schiff.) (m)  
 233. *A. vestigialis* (Hfn.) (p)  
 234. *A. exclamatoris* (L.) (m)  
 235. *A. ipsilon* (Hfn.) (o)  
 236. *A. bigramma* (Esp.) (p)  
 237. *Axyليا putris* (L.) (o)  
 238. *Ochropleura plecta* (L.) (m)  
 239. *Rhyacia arenacea* (Hamps.) (p)  
 240. *Noctua pronuba* (L.) (o)  
 241. *N. fimbriata* (Schreb.) (o)  
 242. *N. orbona* (Hfn.) (o)  
 243. *N. interposita* (Hb.) (o)  
 244. *N. comes* (Hb.) (p)  
 245. *Spaelotis ravida*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 246. *Opigena polygona*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 247. *Graphiphora augur* (F.) (p)  
 248. *Eugraphe sigma*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 249. *Lycophotia porphyrea*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 250. *Peridroma saucia* (Hb.) (p)  
 251. *Diarsia brunnea*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 252. *D. mendica* (F.) (p)  
 253. *D. rubi* (View.) (p)  
 254. *Xestia c-nigrum* (L.) (m)  
 255. *X. ditrapezium*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 256. *X. triangulum* (Hfn.) (o)  
 257. *X. baja* (Den. et Schiff.) (o)  
 258. *X. rhomboidea* (Esp.) (p)  
 259. *X. xanthographa*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 260. *X. cohaesa* (H.-S.) (o)  
 261. *Eurois occulta* (L.) (p)  
 262. *Anaplectoides prasina*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 263. *Cerastis rubricosa*  
 (Den. et Schiff.) (p)  
 264. *Cerastis leucographa*  
 (Den. et Schiff.) (o)  
 265. *Naenia typica* (L.) (p).

На территории агробиостанции выявлены 4 вида совков, внесенных в Красную книгу Украины: *Catocala fraxini* (L.); *Sicullia argentea* (Hfn.); *Periphanes delphinii* (L.); *Staurophora celsia* (L.).

Без сомнения, из редких видов часть обитает на агробиостанции или в парке НГПУ, а часть, таких как: *Eublemma purpurina* (Den. et Schiff.), *Autographa mandarina* (Frr.), *Atethmia centrago* (Haw.), *Mythimna vitellina* (Hb.), *Peridroma saucia* (Hb.) и др. – являются залётными.

Из массовых видов лишь *Lacanobia suasa* (Den. et Schiff.) во все годы исследований являлась массовой. У других видов наблюдалось чередование всплеска численности и резкого её уменьшения. Так *Xestia c-nigrum* (L.) была массовой в 1991, 1995 и 1999 гг. (в I–II декаде августа за ночь на свет прилетало от 200 до 283 бабочек), в другие годы численность редко превышала 10–20 особей за ночь. Если *Irimorpha subtusa* (Den. et Schiff.) в начале августа 1995 г. на свет прилетали 46–68 бабочек за ночь, то в 1999 г. за весь сезон собраны лишь 2 экземпляра.

Вредят различным культурам *Macdunnoughia confusa* (Steph.), *Plusia festucae* (L.), *Autographa gamma* (L.), *Helicoverpa armigera* (Hb.), *Cosmia trapezina* (L.), *Amphipoea fucosa* (Frr.), *Hydraecia micacea* (Esp.), *Hadula trifolii* (Hfn.), *Lacanobia oleracea* (L.), *L. suasa* (Den. et Schiff.), *Melanchra persicariae* (L.), *Mythimna pallens* (L.), *Agrotis segetum* (Den. et Schiff.), *A. exclamationis* (L.), *Xestia c-nigrum* (L.).

Нежинский государственный педагогический университет им. Николая Гоголя  
Нежинский гослесхоз